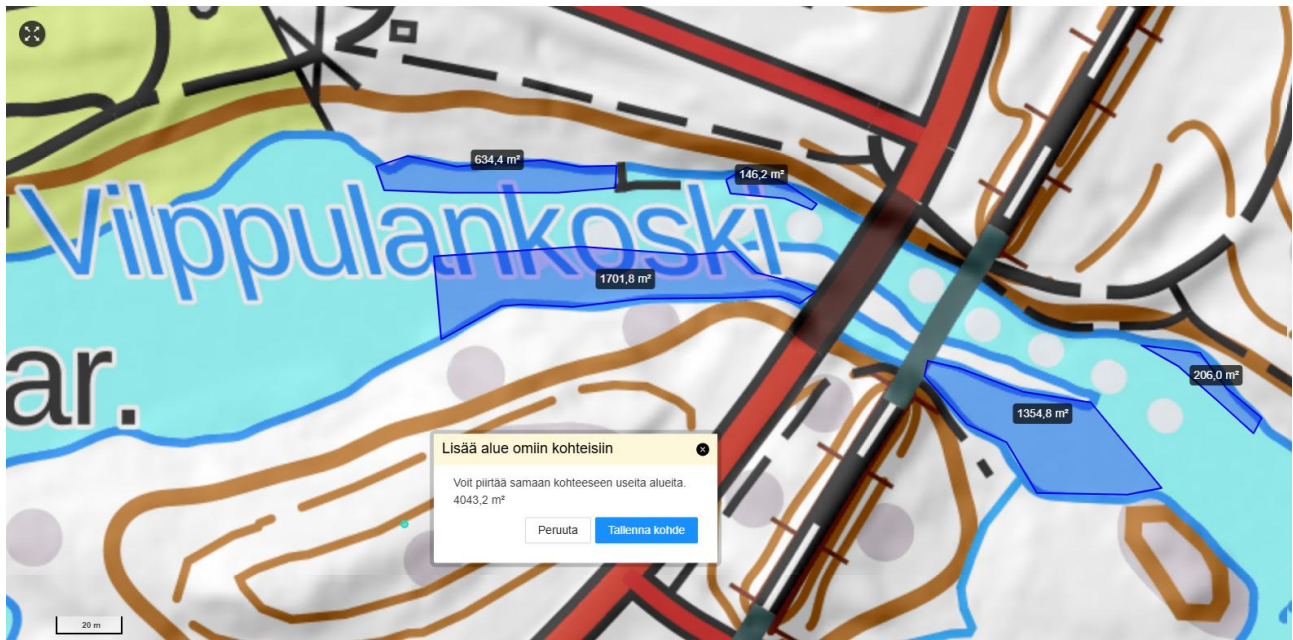
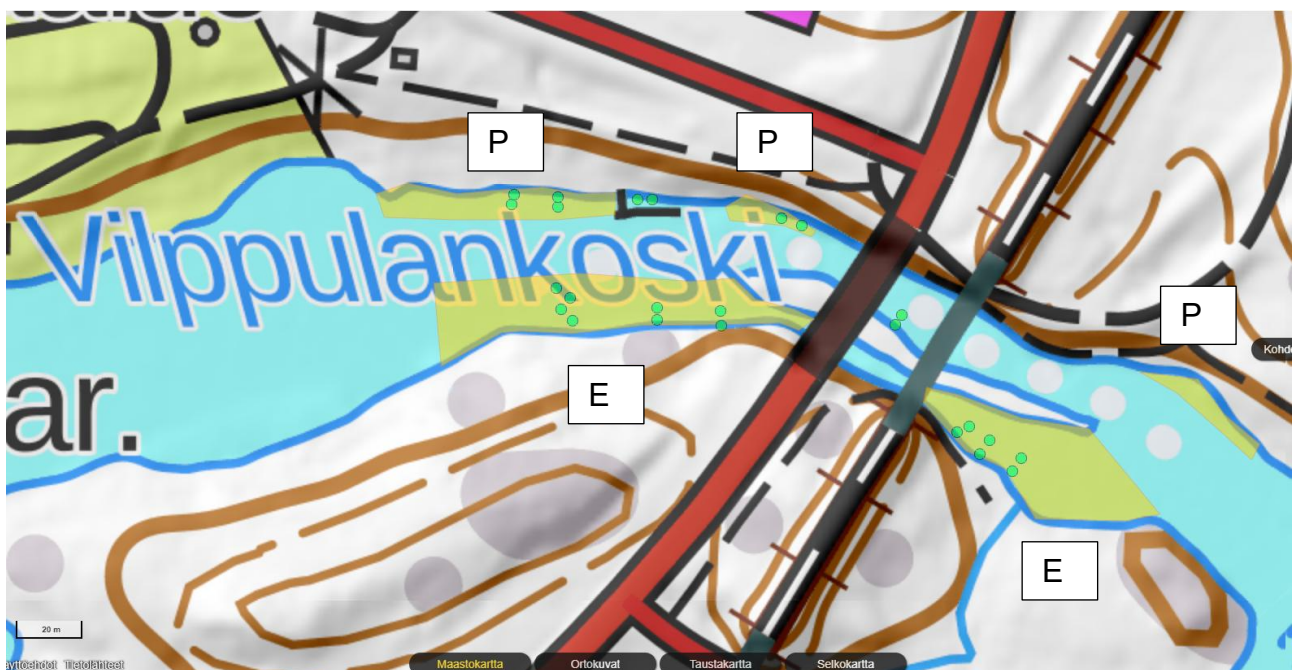

VILPPULANKOSKEN TÄYDENNYSKUNNOSTUS TARPEET

Heikki Holsti 25.7.2025

Kuva 1. Täydennyskunnostuksia tulisi toteuttaa viidellä eri osa-alueella. Alueiden kokonaispinta-ala on 4043m2.

Kuva 2. Keltaisella alueet, joita tulisi kunnostaa 0+ ja 1-vuotiaien elinolosuhteiden parantamiseksi. Vihreällä pisteellä alueet, joihin tulisi rakentaa taimenen kutasoriakoita.

Tausta ja tavoitteet

Vilppulankoski on kunnostettu kalataloudellisesti vuosituhanen vaihteessa. Kunnostussuunnitelman laati Pirkanmaan ympäristökeskus (Nyk. Pirkanmaan ELY-keskus) ja kunnostuksen rahoitti TE-keskuksen kalatalousviranomais (Nyk. Pohjois-Savon ELY-keskus). Allekirjoittanut on pyytänyt Vilppulankosken kunnostussuunnitelmaa Etelä-Suomen aluehallintovirastolta, mutta sitä ei ole saatu. Kalataloudellisessa kunnostuksessa koneellisesti kunnostettiin uomaa kiveämällä Vilppulankosken pohjoisuoma ns. luonnonuoma.

Vilppulankosken eteläuomaan ns. voimalaitosuomaan tehtiin vähän kunnostustoimia, mistä syystä sekä niska-alue (E1) että siltojen alapuolella oleva joen osa jäivät kivettömiksi kanavamaisiksi (E2). Alueiden kivettömyyden takia alue soveltuu heikosti taimenten erityisesti pienten 0+ ja 1-ikäisten taimenten elinalueeksi. Kalastajien havaintojen mukaan alueella harvoin tavataan isompia taimenia sillä nämä yleensä elävät luonnonuoman kuohuvassa ja paljon piilopaikkoja sisältävässä luonnonuomassa. Perhokalastajia kalastus keskittyy tästä syystä tähän juomaan.

Vilppulankoskella on järjestetty vuosina 2015 ja 2016 Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistyksen toimesta kaksi talkookunnostustapahtumaa, jonka aikana maantiesillan ylä- ja alapuolelle on rakennettu yhteensä 5 taimenen kutusoraikkoa. Kunnostuksen tavoitteena oli parantaa taimenen luontaista lisääntymistä.

Vilppulankoskessa toteutetaan kolmen vuoden välein sähkökoekalastuksia Mäntän jätevesikuormittajien kalataloudellisen velvoitetarkkailun puitteissa. Tutkimuksessa koekalastetaan yhteensä 6 erillistä koealaa Vilppulankoskessa. Vilppulankosken kalastussääntöjä on kehitetty vuosien aikana niin, että se huomioisi paremmin taimenen luontaisen elinkierron. Kalastajien mukaan taimenkanta ja isojen taimenten määrä olisi kasvanut Vilppulankoskessa, mikä oletettavasti johtuu ainakin osittain siitä, että taimen on nykyisin vapautettava kokonaan koosta huolimatta (samat yksilöt saadaan useaan kertaan saaliiksi). Vaikka isojen taimenten määrä on kasvanut ja sähkökoekalastuksilla on saatu saaliiksi vuosittain luontaisesti syntyneitä taimenia, ei koealojen taimentiheydet ole kehittynyt toivotulla tavalla. Vilppulankosken isännöitsijän mukaan pienten taimenten vähäinen määrä oletettavasti johtuu siitä, että Vilppulankoskessa ei ole riittävästi matalan rannan aluetta, joka sopii toukokuussa vastakuoriutuneille taimenille. Tutkimusten valossa on osoitettu, että pienet taimenet viettävät kuoriutumisen jälleen ensimmäisen kesän hyvin matalassa rantavedessä (ns. nikkavesi), jossa on hyvät virtaamaolosuhteet. Rantavedessä jossa vesisyvyys on vain 10-15 cm ei sovellu muille järvikalalajeille (ahven, hauki, säynävä) mikä vähentää näistä kaloista aiheutuvaa predaatiokuolleisuutta.

Vilppulankosken rannat ovat historiallisista syistä edelleen suurelta osin rakennetut (graniitti kivetty), minkä takia ranta-alueet ovat syvät ja 0+ ikäisille taimenille soveltuvan matalan rannan aluetta on erittäin vähän. Pienten taimenten elinmahdollisuuksien parantamiseksi Vilppulankoskella tulisi tehdä täydennyskunnostuksia, jolla luodaan taimenille suojapaikkoja ja pienille taimenille matalan rannan aluetta. Lisäksi alueelle tulisi rakentaa lisää taimenen kutusoraikoita luontaisen lisääntymisen parantamiseksi.

Virtavesikunnostusten, taimenkantojen hoitotoimien ja kalastuksen järjestelyjen tavoitteena on varmistaa, että Vilppulankoskessa esiintyy Pohjois-Pirkanmaan elinvoimaisin luontaisesti lisääntyvä taimenkanta, joka tuottaa kalastuselämyksiä kalastajille ja mahdollistaa alueen monimuotoisen virkistyskäytön.

ESITYS TÄYDENNYSKUNNOSTUSTOIMENPITEISTÄ

VILPPULANKOSKEN ETELÄRANTA NS. VOIMALAITOSUOMA

Alue E1:

Voimalaitosuoman niska-alue tulisi kivetä suurikokoisilla kivillä ja ranta-aluetta mataloittaa pienten taimenten elinmahdollisuuksien parantamiseksi. Alue jätettiin kunnostamatta 2000-luvun taitteen kunnostuksessa. Niska-alueella ei ole taimenen lisääntymiseen soveltuvia kutusoraikoita. Kutusoraikoita esitetään rakennettavaksi uoman kosken niskalle sekä kivetyn ja mataloitettulle ranta-alueelle.

Kuva 3. Voimalaitosuoma niska-alueelta kuvattuna ylävirtaanpäin.

Kuva 4. Voimalaitosuoma yläosasta kuvattuna niskalle ja alavirtaanpäin.

Kuva 5. Luonnonuoman ja voimalaitosuoman välissä oleva riutta. Konkreettinen kuva miten uomat eroavat toisistaan uoman kiveämisen ja virtausolosuhteisen mukaan.

Alue E2:

Sillan alapuolella on ns. voimalaitoksen alakanava. Alakanavan aluetta ei kunnostettu edellisen kalataloudellisen kunnostuksen aikana. Koska alue perattu ja kivetön veden virtausnopeus on alueella erittäin suuri. Uoman kivettömyyden takia alueella on erittäin vähän suojapaikkoja taimenille. Uoman ranta on yläosaltaan pengerreretty graniittikivillä, mikä takia alueessa ei ole matalan rannan aluetta pienille taimenille.

Kunnostustoimina esitetään koko voimalaitosuoman kunnostamista koneellisesti porrastamalla ja kynnystämällä koko alue. Tavoitetilä on sama kuin Vilppulankosken luonnonmukaisessa kunnostetussa luonnonuomassa. Rantaa pengertävät graniittikivet poistetaan ja niitä käytetään alueen maisemoinnissa (penkit). Rantaa pyritään leventämään noin 2 metriä ja alueella muodostetaan matalan rannan aluetta. Matalan rannan aluetta pyritään tekemään kokoa alueen E2 pituudelta. Ranta-alueella tehdään kutusoraikkoja taimenen luontaisen lisääntymisen partanamiseksi. E2 alueen ala osaa kivetön suurilla yksittäisillä kivillä jolla hidastetaan veden virtausnopeutta ja luodaan suurille taimenille suojapaikkoja.

Kuva 6. Voimalaitoksen alakanava ylävirrasta alavirtaanpäin kuvattuna. Kunnostuksen tavoitetilä olisi samanlainen kuin luonnonuoman koskimainen alue.

Kuva 7. Voimalaitoskanava keskikohdasta ylävirtaanpäin kuvattuna. Ranta on pengerretty graniittikivillä.

Kuva 8. Voimalaitos kanava alaosalta ylävirtaan päin kuvattuna. Uoman rantaa leventämällä ja kiveämällä saadaan rakennettu ranta-alueita pienille taimenille soveltuvaksi.

VILPPULANKOSKEN POHJOISRANTA NS. LUONNONUOMA

Vilppulankosken luonnonuoma kunnostettiin kokonaan kalataloudellisessa kunnostuksessa vuosituhanen vaihteessa. Tämän takia koski on luontaisen kaltainen, kivinen ja virtaamaolosuhteiltaan monimuotoinen. Virtaama ja ympäristöolosuhteiden takia alueella on erittäin paljon virtavesikalalajeille suojapaikkoja eri virtaamaolosuhteilla. Taimenen kalastus keskittyy tälle alueelle kesäkuukausina. Pohjoisrannan korkeasta rakennusasteesta ja syvästä rannasta johtuen pohjoisrannalla on vähän matalan rannan aluetta, joka soveltuu pienille taimenen poikasille.

Alue P1

Luonnonuoma alkaa koskikynnyksestä, jonka yläpuolella on syvää vettä. Koskenniskalla on kutusoraikkoa vuosituhanen vaihteen kunnostuksista. Koskenniskalta aina laavulla aste oleva ranta on syvä.

Kunnostustoimena esitetään ranta alueen mataloittamista ja rannan mahdollista leventämistä. Isoilla kivillä ja matalilla pohjakynnyksillä voidaan päävirran virtaamaa ohjata kohti rantaa, mikä lisää virrannopeutta ja parantaa ranta-aluetta pienille taimenille sopivaksi. Ranta-alueelle rakennetaan kutusoraikoita.

Kuva 9. luonnonuoman niska-alue ylävirtaanpäin kuvattuna.

Alue P2.

Sillan alapuolella kiivaan kosken päävirran vieressä on ranta-alue, joka on syvä pieniä taimenia ajatellen. Kunnostustoimilla esitetään tämän ranta-alueen leventämistä 1-1,5 metriä ja ranta-alueen mataloittamista kiveämisellä. Puuvirran viereen saataisiin muodostettua hyvin virtaavaa elinaluetta pienille taimenille. Ranta-alueella rakennetaan muutamia kutusoraikoita.

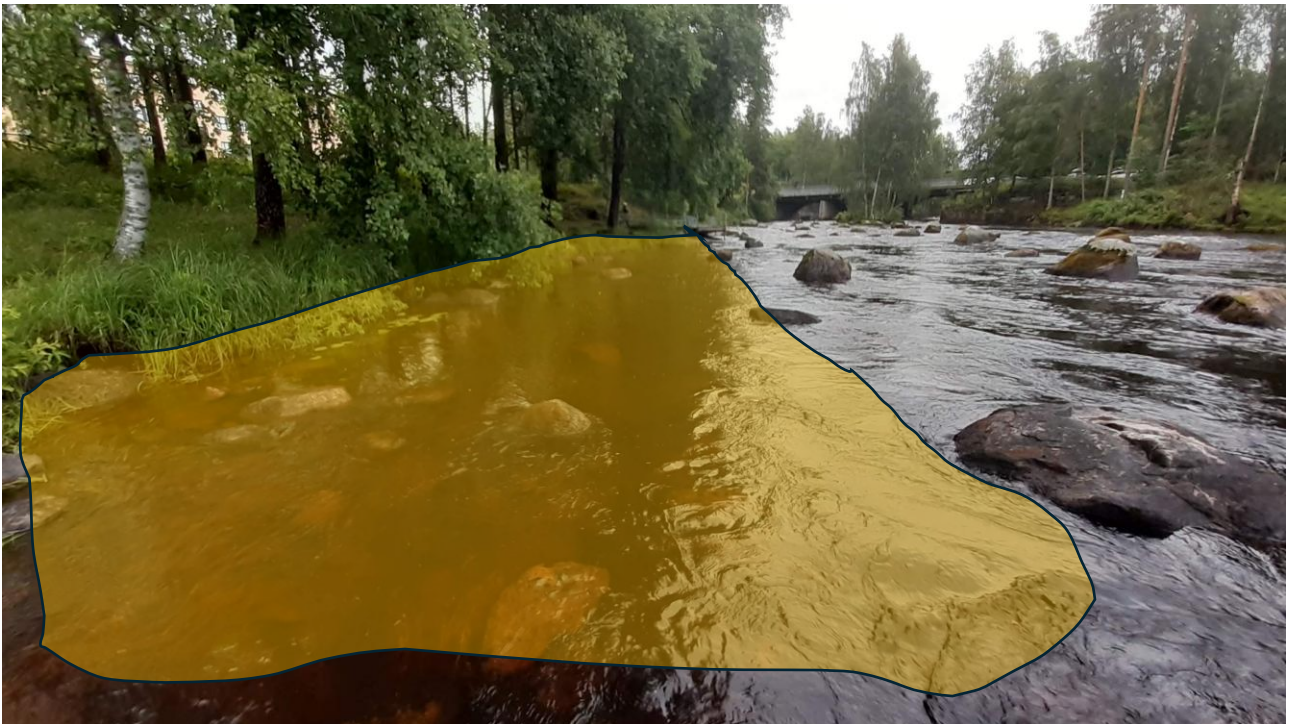
Kuva 10. Alueen P3 syvän rannan aluetta, jota voidaan kunnostustoimilla rakentaa pienille taimenille paremmin soveltuvaksi.

Alue P3.

Alemman heittolaiturin alaosassa on syvä ranta-alue, joka nykyisin soveltuu huonosti pienille taimenille. Suuren vesisyvyyden ansiosta alueella esiintyy keväällä ja alkukesästä erittäin runsaasti järvikalalajeja, jotka aiheuttavat predaatiota taimenen poikasille. Kunnostustoimina esitetään ranta-alueen leventämistä ja rannan mataloittamista kiveämisellä. Leventämistä toteutetaan alueella sen verran kuin suuret puut ja niiden juuret antavat myöden. Puita ei kaadeta.

Kuva 11. Heittolaiturin alapuoli alavirtaanpäin kuvattuna. Ranta-alue on syvä ja siksi se soveltuu huonosti pienille taimenille.

Kuva 12. Pohjoisrannan alaosa alhaalta ylävirtaanpäin kuvattuna.